

## GAZETA NARODOWA Y OBCA.

*Sine ira & studio, quorum causas procul habeo.*

C. Tacit.

## Z WARSZAWY WE SRZODĘ DNIA 30. LISTOPADA ROKU 1791.

*Sessja sejmowa d. 25. listopada.* Jako w dniu anniwersarza koronacyi J. K. Mci, zaczęła się od uroczystego powinszowania, które złożyli Marszałkowie, sejmowy, i konfederacyi O. N. imieniem stanu rycerskiego, a marszałek W. kor: imieniem senatu, winshawał w te słowa. — „Gdy na no-  
„wo rzekły stany: że z woli narodu kroluie; podwoy  
„nym obrządkiem dzisiejszy ustaliły obchod. — Gdy daley  
„skazały stany: że król, oycem narodu bydz winien; zga-  
„dly tve serce, i w zakład przymierza następnym podały  
„krolom. — Gdy na koniec dzwignęły stany zwatloną na-  
„rodu dzielność; złożyły pod stępel chwały i wieczności,  
„twe przeważne sprawy. — Panie mił: różne ma sława drogi,  
„różne do osiągnięcia iey zabiegi, różne w osiągnięciu iey  
„chwile: — Im ciężey nabyta, tym świetnieysza; im w celu  
„sprawiedliwysz, tym w skutku trwalsza. — Wystaw zaište  
„bezstronna potomność, obok statutu, ostatniego z *Piaśtów*;  
„obok unii, ostatniego z *Jagiellow*; obok porady, w tych  
„właśnie murach pamiętney, ostatniego z *Wazow*; sejm na-  
„stępstwa, ostatniego z krolów obierczych: uzna to dzie-  
„ło, bydz plonem światła, opieki, i wylania *Stanisława*  
„*Augusta*. — Przytąpił senat i stan rycerski do ucałowania  
ręki J. K. Mci.

*Król Jmć:* „Doświadczoną iest prawdą, że im trudniey-  
„sza podróż, tym słodsza ta godzina w której podróżnemu,  
„w celu podróży stanąć dozwalaia nieba: im więcej tru-  
„dności i niebezpieczeństwa doznał idący, tym więcej wi-  
„nien wdzięczności przewodnikom, którzy mu ukazali spo-  
„soby uniknienia tych zawał, któremi kroki jego zastanawiane  
„bydz mogły. — Mówić mogę, że m trudnym manowcem szedł  
„przez lat dwadzieścia kilka; ale przyznać powinienem, że m  
„dobrych i szczęśliwych przewodników znalazł, w osobach te  
„rażnieyszego seymu. A zatym pierwszą pełnię powinność o-  
„świadczeniem im serdeczney uprzejmości i upewnieniem, że  
„chcę zapisać w duszy moiey te obowiązki, które mi z wami  
„do końca życia mego łączyć będą powinny. — Stanęliśmy  
„tedy, (że tak rzekę;) w progu dopiero tego przybytku  
„ufzczęśliwienia oyczyzny naszej. Już widzimy to miey-  
„sce, w którym sobie sporządzić mamy pamiątkę czynów  
„naszych w naydalszych pokoleniach; wiem, że ten wi-  
„dok przyszłości, iest w oczach wszystkich tu zasiadają-  
„cych; wiem zatym, że będą mieli za nieodbitą powinność  
„usuwać to wszystko, coby ieszcze w dokonaniu tak do-  
„brze zaczętego dzieła, z szkodą, a strzeż Boże! z wywro-  
„ceniem onego, bydz mogło; to iest gdyby się ufnosć i mi-  
„łosć obywatelska ziębić lub rozrywać miała. — Jestem prze-  
„konany, czuję to, że jeżeli będziemy zgodni i nieroz-  
„dzielni, żadna burza, żaden pocisk, chociażby w nay-  
„ślinieyszej postaci się ukazywał, zaszkodzić nam niepotra-  
„fi. Gdyby zaś (czego nie day Boże!) miały się wciskać  
„między nas niechęci, i poróżnienia; drżałbym nad losem  
„naszym, nad przeznaczeniem potomstwa naszego. Spo-  
„dziewam się, że zajęci jednym widokiem powłzechnego

„dobra, do tylu cnot które was zdobia, przydacie i tę,  
„co w rowney ze wszytkimi cnotami staje szali: to iest  
„ofiare z własney miłości: żeby ta cnota wzajemnego cier-  
„pienia, i we wszytkich czynach wzajemney zobopolno-  
„ści, była waszą własnością. — Mówię to z powinności;  
„mówię z serca oycowskiego, które tylko żąda tchnąć  
„szczęściem waszym i potomstwa waszego. — Nie będę da-  
„ley zastanawiał biegu interesowi publicznemu, ile gdy  
„poruczam go doświadczonemu, i cnotliwemu styrowi go-  
„dnego marszałka sejmowego i kolegi Jego.

*Xże Marszałek konf lit:* przypomniałszy, iż wszytkie  
dni uroczyste J. K. Mci oznaczone bywały dziełami sławią-  
cemi ten sejm, żąda, aby i dzień dzisiejszy, podobną był  
naznaczony cechą; w tym celu podaje projekt *generalnego*  
*rozgraniczenia dóbr w W. X. Lit:*, jednomyślnie na sessji pro-  
wincjonalney przez całą prowincją *Lit:* przyięty. — P. Se-  
kretarz czyta ten projekt. — Decyzją iego wstrzymują nie-  
ktore uwagi posłów koronnych, mianowicie względem u-  
mieszczoney w nim salwy, *beneplaciti Romani*, co do dóbr  
duchownych, i nieograniczoney liczby kommissarzów.

P. Sokolnicki *Poznański* oświadcza: iż radby ten dzień  
uroczystości J. K. Mci widział oznaczony, dziełem jakim  
znacznym; gdy jednak widzi wady w podanym projekcie,  
zgodzić się na niego nie może. *Beneplacitum Romanum*, do  
zapisania kompromissu w sporze granic od dóbr duchownych  
przez biskupów, a od dóbr opackich przez opatów, zdaie  
się *tacite* zatwierdzać posessyje tymże opatom; jest zaś wie-  
lu seymujących, którzy w okoliczności dóbr opackich go-  
tują się podać stołowne projekta. Czyli zaś mają bydz  
do sądu granicznego wybierani starostowie, tego już w pro-  
jektach umieszczać nie wolno; ponieważ urząd ten sądo-  
wniczy, już zniesiony; a z tych powodów, gdy projekt  
ten, jedno *tacite* aprobuie, drugie podobnie podnosi; ie-  
stem przeciwko projektowi. Projekt idzie na delibarycyą.  
Sessja solwowana na poniedziałek.

*Sessja sejmowa d. 28. listopada.* P. Marszałek sejmowy:  
„Gdy przy naywiększey ufnosći i chęci, deputacya kon-  
„stytucyjna niezdolała ukończyć poprawy projektu o sta-  
„roftwach; proponuję P. Stanom podniesienie projektu roz-  
„graniczenia normalnego dóbr, ułożonego na sessji prow-  
„incjonalney, który nie mało pomoże dziełu o staro-  
„ftwach.

P. Sokolnicki *Poznański*, jako deputowany do konstitu-  
cyi, a szczególnie do układania tego projektu, tłumaczy  
się z poczynionych w tymże popraw na wnioski seymują-  
cych, mianowicie PP. *Świętosławskiego* Wołyńskiego, i *Mi-  
korskiego* Kaliskiego, przy roztrząsaniu tego projektu czy-  
nione, i konkluduje przyięcie onego.

P. Butrymowicz *Półski*: „Wszyscy zaięci myślą o pryncypal-  
„nym obiekcie królewsczyzn, nic innego słuchać i rozważać  
„nie mamy chęci. — Nadto iest nam znany niedostatek skarbu,  
„abyśmy się innemi okolicznościami, przed zarządzeniem ie-  
mu,

Zzzz

„mu, zatrudnić mieli. — Wchodzę w śluzną przyczynę, że deputacya konstytucyjna, zatrudniająca się poprawą projektu o królewskich, chociaż codziennie sędzią, nie wie, przeciw dla ważności materji, i licznie podanych, w niej sobie projektów i uwag, ukończyć nie była zdolna. Dla tego radziłbym, aby dając czas deputacyi konstytucyjnej, sędzią zafolwować, ponieważ innego projektu wzięcie do decyzji nie można, gdyby tym materja królewskich przerwana była.” — P. *Mikorski* Kaliski zgodnie z tą myślą P. *Pińskiego* przekłada: iż biwienie na sesji próżno uymie czasu deputacyi konstytucyjnej, któryby poświęcił ukończeniu poprawy projektu o starostwach. — Żąda złożenia sesji prowincjonalnych, końcem wydokonania projektu rozgraniczenia normalnego, do którego podać jeszcze niektóre uwagi swoje oświadcza; pragnie oraz, żeby prowincja *Litt*, albo delegowała od siebie na sesję prowincjonalną kor: albo też razem wszystkie trzy prowincje ułożyły się względem rzeczzonego projektu.

P. *Gutakowski* Orszański: W uskuteczeniu prawa, aby księgi ziemiańskie prześlane były do wojewodztw, ziem i powiatów, żąda zalecenia komisji skarbowej: iżby kosztom skarbu, też księgi gdzieby jeszcze przez posłów przesłane nie były, rozesłać starała się; gdyż termin oznaczony sejmikom, które bez ksiąg ziemiańskich porządnie odbyćby się nie mogły, jest niedaleki. — Zalecono. —

P. *Zakrzewski* Poznański przekłada: iż pozostałe jeszcze jedna okoliczność, dla której księgi ziemiańskie wództwa *Krakowskiego* niedokończone, ta okoliczność wypada z prawa, które decydowało wcielenie księstwa *Siewierskiego* do wojewodztwa *Krakowskiego*; dalej decydowało, że obywatele tego księstwa, należąc mają do sejmików powiatu *Krakowskiego*; ale niedokończyło jeszcze zupełnie tego obiektu, co się tyczy porównania ich we wszystkich prerogatywach obywatelskich, i ciężarach podatkowych. W celu zatem uzupełnienia rzeczzonego prawa, podaje stołowny projekt. — Po przeczytaniu, wzięty na deliberacyę.

P. *Kublicki* Inflancki oświadcza: iż deputacya, w okoliczności szlachty ziemi *Rożańskiej* wyznaczona, już skończyła swe dzieło, i zamawia sobie, żeby projekt tej deputacyi, wraz z podanym dopiero projektem względem obywateli księstwa *Siewierskiego* był zadecydowany. — Stołownie do wniosku P. *Kaliskiego*, P. *Marzalek* sejmowy obwieszcza sesję prowincjonalną, i na nią zwykłe miejsce w domu swoim ofiaruje, zapraszając, aby i prowincja *Litt*: raczyła delegować od siebie do ułożenia projektu rozgraniczenia normalnego, któryby zgodnym był dla obydwóch prowincji.

Sesja solwowana na dzień jutrzejszy.

Komisja policyi O. N. na dniu 16. listopada wydała uniwersał; w którym najprzód odzywa się do całej publiczności, do serc wiarą i ludzkością tchnących, ażeby o wszelkich funduszach, miłosierdzie i pobożność za cel mających, a zdarzeniem jakim, złym użyciem, lub dawnością czasów ukrytych, i urzędem krajowym niewiadomych, komisją swoją zawiadomić, i przez wypis o gatunku funduszu oświecić raczyły. Dzieło tak obywatelskie i cnotliwie chrześcijańskie, wytworzy na widok i przykład komisji.

Odzywa się do wszelkich *curam animarum* mających kapłanów *utriusque ritus* i wszelkiego wyznania; tudzież do wszelkich osób duchownych, tak świeckich, iako i klasztornych, a to płci obojczy zakonnic i zakonników, ażeby od czasu odebranego tego uniwersału naydalej w niedziel cztery, wszelkie erekcje, zapisy wszelkiego gatunku, i iakiejkolwiek *pia legata*, na fundusze pobożne, ludzkość i mi-

łosierdzie chrześcijańskie za cel mające, względnie do swoich komisjiów cywilno-wojskowych podali, i jeżeli fundusz iaki zakwestyonowany, zataiony, lub przez kogożkolwiek odebrany, albo na inny użytek funduszowi przeciwny obrócony? i czy, lub nie, w procesie zostaje? wyszczególnili, i tabelę, podług przyłączonego schemma, ręką własną podpisaną w tychże komisjach złożyli.

Zaleca komisjom cywilno-wojskowym, schemmata tabel przyłączonych nieodwłócznie po wszystkich parafiach i magistratach, a magistratom po wszystkich klasztorach, za rewersami rozesłać, i aby każdy, w czasie wyżej zamierzonym, tabelę taką zapisaną, na powrót tymże komisjom odesłać nakazać.

Wszelkie zaś erekcje, fundusze szpitalowe, tudzież i inne zapisy, ludzkość i pobożność za cel mające, w komisjach cywilno-wojskowych, na mocy tego uniwersału przez kogożkolwiek złożone, ekstraktami, podpisem przysięgającego stwierdzone, komisji policyi O. N. z przyłączonym summaryuszem w księgach swoich oblatowanym, komisji cywilno-wojskowe odesłać, a to naydalej w niedziel cztery, rachując od dnia złożonych sobie tychże dowodów. Przy takowej ekspedycji, komisji cywilno-wojskowe przyłączą zaraz uwiadomienie, kto takowych funduszy pobożnych jeszcze niepodał? tudzież, jeżeli gdzie o iakich funduszach utraconych, lub źle obracanych wiadomość powzięty? nazwisko takowego funduszu, i osobę nim zarządzającą, opisać i wymienić. Równie, gdzieby niedostatek domów szpitalnych znalazły, o tym komisją policyi uwiadomić.

Co się tyczy magistratów po wszystkich miastach rzpety wolnych, tudzież duchownych szlacheckich dziedzicznych: tym komisja policyi O. N. zaleca: ażeby równie w niedziel cztery, od czasu odebranego tego uniwersału, prosto komisji policyi ekstrakty wszelkich erekcyów, zapisów, i funduszy pobożnych, z przyłączonym summaryuszem i tabelą, podług nadesłanego schemma sporządzoną odesłali, wierne i iasno stan dzisiejszy wszelkich szpitalów i domów miłosierdzia, tudzież domów pracy opisać, i o procesie, jeżeli iaki względem windykacji funduszy uczyniony jest, donieśli. Nieposłusznemu takowemu rozrządzeniu, rygor prawa na siebie ściągnąć.

Co wszystko, aby do publicznej wiadomości doszło, takowy uniwersał po wszystkich aktach ziemiańskich i miejskich ma być oblatowany bez żadnej opłaty, a we wszystkich Kościołach z ambon w każde święto czytany, do drzwi kościelnych przybijany przez trzy miesiące, a to pod odpowiedzialnością nieposłusznym.

*Michał Wandalin Mniszcz* M. W. Kor:

W przeszły piątek przybyły do tej stolicy księżę de *Hesse Philipstall* prezentowany był N. P. przez ministra *Dunskiego*. W sobotę senatorowie i posłowie W. X. Lit: obchodząc szczęśliwe i tak ważne dla obu narodów zjednoczenie skarbów i wojska, dawali wspaniały bal w pałacu *Radziwiłłowskim*; wielka sala z amblematami i napisami do okoliczności stołownymi, wspaniale oświecona i przybrana była, N. P. festyn ten raczył zaszczycić przytomnością swoją, iako też przytomne tu obywatelstwo, posłowie zagraniczni i cudzoziemcy. O godzinie 12. w nocy, zaczął się bal maskowy, i trwał aż do następującego poranka.

Wypis z listu z *Drezna* pod datą 23. listopada.

Elektor dnia dzisiejszego o godzinie ósmey z rana wyjechał: dokąd? to jeszcze tajemnica, lecz że puścił się drogą na *Grosenhayn* i *Clumbourg*, a powrócić niema jak w przyszłą niedzielę, wszelkie są do tego podobieństwa, że pojechał.

chał oddać na wzajem wizytę królowi *Pruskiemu*. Hrabia *Marcolini*, wielki koniuszy *Swiniarski*, i adjutant generał *de Ploetz* towarzyszą mu w tej podróży.

*Z Wiednia d. 9. listopada.* Dnia 20. nowo opisana policja ma czyny swoje rozpocząć; Cesarz nie wystarczające do utrzymania iey 50,000. zł: niemieckich załompił z swojej szkatuły, dawniejsza warta nocna ma być przywróconą i używać będzie piszczałek dla dawania sobie znaków w nocy. Podług ogłoszonego uniwersalu całe miasto *Wiedeń* podzielone jest na cztery cyrkule, przedmieścia zaś na ośm, każdy cyrkuł ma dyrektora, i pisarza; dyrektorom zaś w przedmieściach, dla rozległości onych; dodano każdemu komisarza; każdy cyrkuł ma osobnego doktora, cyrulika i kobietę do babienia. Oby te ubogiemu społeczeństwu wszelką pomoc i posługi darmo czynić powinny. Obowiązkiem dyrektorów jest mieć baczną na to wzytko, co tylko publiczne bezpieczeństwo utwierdzić może, dla czego pierwsze ich starania są, mieć dozór nad żywnością, iey dobrocią i ceną, strzedz porządków do ognia, dozierać chorych, i albo ich w domach opatrywać lekarskimi, albo do szpitalów przenosić. Wszyscy ci dyrektorowie są pod zwierzchnictwem oberdyrektora, ten zaś odbiera rozkazy od prezydenta stanów.

Ostatnich dni paźdz: przybiegl tu kuryer z *Peterzb.* od hrab: *de Cobenzl*. Mowią, iż depeze, które z sobą przywiozł, mają za cel uwiadomienie dworu *Wiedeńskiego*, iż imperatorowa nie chciała przyjąć listu, w którym król oznaymił jej o przyjęciu przez siebie konfytucyi, i oświadczyła iż ten krok króla *francuskiego* nie może uznawać za dobrowolny. Imperatorowa uwiadomiała cesarza Jmci o sposobie postępowania swojego w tej okoliczności, zaprasza go, do zniesienia się z sobą względem środków, przez któreby królowi *francuskiemu* zupełna władza, i wszystkie prawa, których się wyrzec był przymuszonym, przywrócone były.—Dodała iż imperatorowa podobne zgłoszenie się uczyniła do króla *Pruskiego*. Dziś kancelarya stanu ma wysłać kuryera z odpowiedzią cesarza. Nie wiedzą jeszcze, co ona w sobie zawiera; ale miarkując po tej, którą ten monarcha dał królowi *Francuzów* na list donoszący o przyjęciu przez siebie konfytucyi, nie można się spodziewać, aby ta odpowiedź była podług chęci imperatorowej.

*Z Wiednia d. 19. listopada.* P. *Berchini* i *Vaudrel* dziś ztąd do *Coblentz* wyjechali. Ostatni przed kilką dajami pisał list do cesarza, w którym usiłuje ielzcie przekonać monarchę: iż król przymuszonym był do przyjęcia konfytucyi, i że listy, które królowa pisała do cesarza, dyktowane były iak on twierdzi przez burzycielów. Przekłada cesarzowi, że tyfiące *Francuzów*. polegając na dobrej wierze obywateli *Leopolda*, ugruntowanych na deklaracyi w *Pilnitz*, zgromadziły się przy xiążętach: że opuszczeni teraz i zostawieni własnym siłom, postanowili przebić się z orężem w rękę, chociaż pewni są iż staną się ofiarą honoru i przywiązania do ich króla. List ten został bez odpowiedzi.

*Z Sztokholm d. 8. listopada.* Połow śledzi zaczął się już u nas, i wielce obfitym okazuje się. Od trzech lat zwłaszcza na brzegach *Bahus* liczniejszy jest niż przedtem.

*Z Frankfortu d. 12. listopada.* Liczba emigrantów *francuskich* codziennie się w *Coblentz* pomnaża; dla czego drogość tam niezmierna panuje, za małą izdebkę płaci się na mięsiąc *Karolin* złoty. *Monfieur* i hrabia *d'Artois*, w zamku *Schönborns*—łusł codziennie z przyjaciółmi swemi 200 funtów mięsa zjadają; iaje iedno kosztuje 6. groszy *poljskich*; iezeli tak potrwa, w chlebie i drzewie lękamy się głodu na zimę. Liczą, iż znajdujący się w *Coblentz* *francuzi*, co mieściąc 30.000. talarów wydać. Jest tu pogłoska, że xiążęta *francuzcy* zimową przedsięwzięć mają kampanią, dla czego wiele futer i kozuchów skupują. Widać tu okazałość i etykiety, iakie przedtem bywały w *Wersalu*. Xiążęta rozdają urzędy *in partibus*, między innemi Vicehrabia *Virieux* o-

trzymał komendę w *Alzacyi*; xiążęta mają liczny dwór, kancelaryą i departament spraw zagranicznych.—Królowa *Portugalska* znajdującemu się w *Lizbonie* pastrowi luterskiemu wyznaczyła 1,500. talarów roczney pensyi, dowiedziawszy się, iż ten dla niedostatku trzodę swoją iuż miał opuścić.

*Z Hagi d. 14. listopada.* Donoszą z *Bruxelli* iż xiążę de *Wirtemberg* generał leytnant w służbie *Austryackiej*, i przeznaczony jest na konsyftencyą do *Niderlandu*, i że rządy *Antwerpji* ma otrzymać.—Potwierdza się, iż gwardye narodowe *francuskie* na granicach *Hennegau* utarczke miały z *Austryakami*, gdzie wielu z pierwszych zostało naplacu. Komendant atoli *francuski* w *Givet* oświadczył, iż nic o tym nie wie. Dnia 10. biskup *Osnabrycki* z małżonką swoją przybyli do *Bruxelli*, zkąd do *Londynu* puścić się mają.

*Z Algieru d. 11. Października.* Dey dla tego *szwedom* wydał wojnę, iż z przyślanych sobie podarunków nie był kontent. Oświadczył przytym iż *Dahski* i *Hollenderski* konsulowie mogą być spokojni. Od *Wenetów* wymaga, aby roczne podarunki podwoili i zamiał 8,500. czerwonych złot., 17,000. płacili. Na *Francuzów* Dey ten mocno się także gniewa.

*Z Bruxelli d. 10. Listopada.* Stany *Brabanckie* chciały przywieść do ostatka rząd tutejszy, w kłotni którą wznieciły względem uformowania rady naywyższej ich prowincyi, stawiając filnie przeciw umieszczeniu w niej konfytliarzów, którzy w r. 1789. szli zupełnie za wolą cesarza i przeszli do wielkiej rady w *Malines*. Ostatnia protestacya pod d. 27. października, mocniejsza jest od dawniejszych, dale po kilkadziesiąt razy radzie naywyższej nazwisko *nieprawey*. Rada ta, chciała przywieść do skutku artykuł wyroku swego, który nakazuje wymazanie z xiąg, wszelkich rezolucyi i protestacyi przez stany uczynionych. Tym końem prokurator jeneralny *Leenheer* z iednym urzędnikiem i dwoma woźnami na d. 2. tego miesiąca przyszedł uroczyście to wygłoszowanie z akt dopełnić, znalazł iednak drzwi sali w której stany zgromadziły się zamknięte, i chociaż trzy razy zakolatał, deputowani nie osądzili za rzecz potrzebną otworzyć mu salę. Musiał więc nazad powrócić nie dopełniwszy zamiaru, w którym był posłany. Z powodu tego tak upornego sprzeciwienia się gubernatorstwo generalne wydało list do stanów *brabanckich* pod d. 3. listopada w następującej treści.

„Przewielebni Wielebni &c.

„Gdy rozmaite układy czynione wam imieniem cesarza, w celu ułatwienia trudności któreście zakładali względem organizacyi rady *brabanckiej* jaka była ustanowiona „na miejsce tej, którąście byli w czasie zamieszek urządzili, przyjąć nie chcieliście; oznajmujemy wam tym listem naszym, że termin normalny, który wam w tej mierze był wyznaczony w liście naszym pod dniem 3. sierpnia, już upłynął. Dla czego oświadczamy wam. *Amo*. Ze cesarz postanowił żadney już więcej odwołki, ani ugody „w tym interesie nie czynić. *zdo*. Ze cesarz Jmć nie chce „umieszczać w radzie *brabanckiej* tych konfytliarzów trybunału, którzy w 1789. w tymże samym urzędzie przeszli do „rady wielkiej. *zto*. Na wzajem cesarz Jmć nie zechce „umieszczać w radzie *brabanckiej* pięciu konfytliar: którzy zasiadali „w radzie *brabanckiej* pod czas zamieszek, i pod przysięgą „niezgodną z tą, którą monarcha wykonali, chybaby sąd „podług konfytucyi, od której cesarz nigdy odstempować „nie chce, uznał, iż monarcha jest do tego obowiązany. „Podpisano. *Maria* i *Albert*; niżej *L. C. Vanderweld*.

Zzzzz 2

Zgro-

Na sessyi d. 6. doniesiono o wojnie domowej wszczętej w departamencie *Mayenne i Loire*. Cztery tysiące buntowników, poduszczeni przez księży, uzbrojeni sztangami i pikami, uganiali się za administratorami, i księży przyśięgłych zabijali &c. Uchwalono, iż każdy poseł mający uwiadomienie o rozruchach, które przez księży, i na księży w różnych częściach *Francji* wzbudzone zostały, one w deputacji prawodawczej złoży, iż ta deputacja we wtorek o tym raport uczyni, a tegoż dnia Z.N. dekret w tej materii uchwali. Przytym odesłano do władzy wykonawczej przedsięwzięcie sposobów do uciszenia rozruchów w departamencie *Mayenne i Loire*.—Minister morski donosi, iż pierwszy transport wojska do *St Domingo* już jest na morzu.

Na sessyi d. 7. odesłano do deputacji prawodawczej testament jednego księdza *de l'Oratoire*, który zapisał majątek swój narodowi, mając krewnych bardzo ubogich. — Kommissarze skarbowi donoszą: iż przychód przeszłego miesiąca, wnioś 19, millionów liwrów, a wydatki zwyczajne i nadzwyczajne uczyniły 40. millionów; przeto niedostarczające 21. millionów przez kasę nadzwyczajnych przychodów założyć skarbowi kazano.

Na sessyi d. 8. list od *P. Blanchelande*, gubernatora *St. Domingo* do ministra morskiego pod datą 2. września pisany, po długim oczekiwaniu przez *Anglię* doszedł. Czytano go; ważniejsze w nim doniesienia są następujące: „Używam statku, wychodzącego do *Jamaiki* na przesłanie „niniejszego listu do rządu *Angielskiego* z prośbą, ażeby „go do *Francji* odesłał. Dnia 22. sierpnia wezwany byłem „przez zgromadzenie kolonialne, ażebym był przytomny de- „klaracyi rozmaitych białych, i kolorowych mieszkańców. „Przekonany, iż spisek był ułożony, nie wiedziałem, czy „przez białych, czy przez murzynów miał być wyko- „nany. Umówiono się, rozmaite mieszkania zapalić i mu- „rzynów w warsztatach zbuntować. D. 23. wielu ludzi „zbiegło się do *Kapu*, mówiąc, iż cały kraj aż do osady „w *Noe* jest zbuntowany: Przedsięwzięłem zatym wspólnie „z zgromadzeniem kolonialnym środki potrzebne do wstrzy- „mania rozruchów, i spokojność w mieście zachowana „została. Murzyni, wielorakie mieszkania spalili. Mulaci „ofiarowali się pójść przeciwko nim, a na zaręczenie wier- „ności swojej, żony, dzieci i majątek na zakład w mie- „ście zostawili. Ten wspaniały postępek przywrócił na- „dzieję; w samej rzeczy w kilku spotkaniach około 200. „murzynów na placu położyli. Miasto *Cap* w środku swo- „im ma nieprzyjaciół; nieustannie odkrywają się spiski, o- „kazujące, iż planta buntu była powszechną; stan nasz „jest okropny. Kazałem zatrzymać wszystkie okręty prze- „znaczone do dalekiej podróży, ażeby mieć sposób za- „brania kobiet i dzieci, jeżeli tego potrzeba wymagać bę- „dzie. Posłałem o pomoc do *Hiszpanów*, do gubernatora „w *Jamaice* i do prezydenta stanów *Amerykańskich*. Odpo- „owiedzi jeszcze nie mam, przypisują ten bunt białym fi- „lantropom, z *Francji* tutaj przyślanym. Jeżeli tak jest? „kolonia zginie! Milicje patryotyczne gorliwie służą; ale „niedoświadczenie ich, czynność ich przedłuża. Jeżeli bun- „townicy opanują tamę (*Moles*) u morza, wzbudzi się woj- „na nieskończona. Potrzebujemy nieskończenie wiele ryn- „sztunków; trzeba nam 15,000. broni, 15,000. szabel, 6,000. „par pistoletów, 6,000. żołnierza, 6,000. siodeł &c.” Mi- „nister morski przesłał razem Z.N. rejestr kosztów nadzw- „yczajnych na te uporządzenia. Te koszta, wynoszą 10. „millionów liwrów. Dwa okręty liniowe i inne wojenne „statki nieodwłocznie z *Brest* do *St. Domingo* wypłyną. — „Nakoniec uchwalono ważny dekret o emigrantach. Zawie- „ra 15. artykułów w następującej treści: 1mo. Zgromadze- „ni za granicą *Francuzi*, są odtąd uznani za podejrzaných

o sprzyśiężenie przeciwko oyczyźnie. 2do. Jeżeli na dniu 1. stycznia 1792. będą jeszcze znajdować się w skupieniu, wtedy zostaną uznani za winnych sprzyśiężenia, będą ścigani, i śmiercią karani. — Xiążęta *Francuzcy*, i urzędnicy publiczni, którzy przed 1. stycznia niepowrócą do królestwa, będą uważani za zbiegów i sprzyśięgłych przeciwko powszechnemu bezpieczeństwu i przeciwko rządowi, a przeto sądownie oskarżonemi zostaną. 3tio. W pierwszych dwóch tygodniach wzmienionego miesiąca, jeżeli potrzeba nastąpi, będzie zwołany najwyższy sąd narodowy. 4to. Intraty zaocznie osądzonych sprzyśięgłych, będą przez całe życie ich służąc narodowi, bez uszczerbku praw żon, dzieci i wierzy- cielów, których dowody przed niniejszym dekretem oka- zane zostaną. 5to. Wszystkie przychody wyszłych z kró- lestwa xiążąt *Francuzkich*, mają być odtąd w sekwestr wzię- te. Żadne zapłaty, intrat, pensyi albo iakiegolwiek przy- chodu, nie mają być czynione wspomnianym xiążętom, ani ich pełnomocnikom lub delegowanym, póki przez Z. N. inaczej ustanowiono nie będzie, a to pod odpowie- dzialnością i karą dwuletnią w domu poprawy na wypła- cających, i zapłatę nakazujących. — Toż stosuje się do zbiegłych urzędników publicznych, cywilnych i wojsko- wych, lub pensyonowanych od skarbu. 6to. Intraty wzmie- nione wpływać mają do kas exaktorów powiatowych, który z onych rachunek złożą. 7mo. Wszyscy urzędnicy publiczni, którzy bez sprawiedliwego powodu są oddaleni z królestwa, przed amnestią prawem 15. września 1791. uchwaloną, utracili urzędy i wszelkie pensye swoje. 8vo. Wszyscy urzędnicy publiczni, którzy bez sprawiedliwego powodu po uczynionej amnestyi z królestwa wyszli, są również urzędów i pensyi swoich, a prócz tego praw czyn- nego obywatela, pozbawieni. 9no. Żaden urzędnik publi- czny nie może wyjść z królestwa bez pozwolenia ministra, do którego departamentu należy, a to pod wspomnianą ka- rą. Ministrowie, obowiązani będą co miesiąc registr tak- wych pozwoleń, okazać. 10mo. Każdy oficer wojskowy, w iakimkolwiek bądź stopniu zostający, któryby bez pozwole- nia i abszeytu miejsce opuścił, winny będzie dezercyi, i iako zbiegły żołnierz karany zostanie. 11mo. Stosownie do prawa pod dniem n. w każdej dywizyi wojskowej będzie złożony sąd wojenny. Minister obowiązany przesłać sądowi wojskowemu registr tych officerów, którzy od czasu amnestyi bez poprze- dniczego zezwolenia, znaki swoje opuścili. 12mo. Każdy *Francuz*, któryby z królestwa ludzi wyprowadzał, i zaciągał do kup, w artykułach 1. i 2. niniejszego dekretu wyrażonych, śmiercią karany będzie. Taż sama kara ścigać się ma do wszelkiej osoby, któraby toż samo przestępstwo w *Francji* popełniła. 13tio. Wszelkie wyprowadzenie koni, broni, i rynsztunku wojennego, *provisorie* zakazane &c. (ten artykuł odesłano jeszcze do deputacji handlowej i prawodawczej.) 14to. Z. N. zaleca deputacji dyplomatycznej, ażeby w przeciągu dni trzech, przelożyła mu środki, o których przedsięwzięcie król imieniem narodu proszonym być ma, względem ościennych mocarstw, które na ziemi swojej dopuszczają skupienia zbiegłych *Francuzów*. 15to. Wszelkie prawa, niniejszemu dekretowi przeciwne, są wyrażnie przez Z. N. zniesione. — Dekret ten, z takim ukontentowaniem przyjęty został, iż oklaski i okrzyki więcej kwadran- sa trwały.

Na sessyi d. 9. jeszcze niektóre dodatki do wczoraj- szego dekretu wniesiono, i te do deputacji prawodawczej odesłano.

Na sessyi d. 10. deputacja od handlu z *Bordeaux* oświadcza, iż w tym mieście 49. okrętów uporządkane były z towarami do *St Domingo*, że teraz ładowanie wstrzymano, i robotnicy, nie do czynienia nie mając, łatwo wszcząć mogą rozruchy.

Jeszcze ministra interesów zagranicznych wyznaczonego nie ma. *P. Bailly* został obranym a i jednego z administratorów de- partamentu *Paryzkiego*; ale gdy rachunków jeszcze nie zdał z przeszłego urzędu swego, przeto w czynności teraźniejszego, wejść nie może. — W *Awenionie* ogłoszono dekret przyłączenia *Awenionu* do *Francji*, co tam wielką radość wzbudziło; wszelako teraz znowu okazuje się, iż prócz *P. Lescuyer*, więcej tam zabójstw popełniono.